

KÜRESELLEŞMEYE NE OLDU?

Çoğulculuk, çok-kültürlülük ve farklılık son dönemlerin popüler kavramları olmakla birlikte, bugünlerde tartışmaya açılmakta, toplumların birlik ve beraberliğine daha fazla vurgu yapılmaktadır. Dünyanın artan oranda kutuplaş(tırıl)ması, ülkelerin ve toplumların atomize olması ve hoşgörü kültürünün kaybolmaya başlamasıyla güncel değer ve öncelikler sorgulanmaktadır.

Prof. Dr. Önder Kutlu

Tüm ülkeleri tehdit etmekte olan bu problem Türkiye'nin de asli meseleleri arasında üst sıralarda yer almaktadır.¹

Soğuk Savaş dönemi tartışmalarında hâkim olan siyasal ayrışma ve kutuplaşmanın günümüzde neredeyse tüm toplumlara ve alanlara sirayet ettiğini söylemek mümkündür. Aile değer ve yapılanmasından, sosyal sorumluluk meselelerine, toplumsal konulardan kültürel ayrışmaya, hatta bölünmeye varan geniş çerçevede ekonomik konular bile bir bölünme başlığı olabilmektedir. Farklı toplumsal katmanların birbirlerine kuşkuyla yaklaşımları ve her defasında karşıt gördükleri çevreleri suçlamaları tartışmaları alevlendirmektedir.

Oysa küreselleşme olgusunun bütünleşik bir dünya toplumu oluşturma şeklinde algılandığı dönemlerde herkesin belli noktalarda öncelikle uzlaşacağı, ötesinde ise birleşeceği düşüncesi savunulabilmişti. Gelenen noktada bırakın tüm dünyayı benzeştirmeyi, ulus devletler bile fikri düzlemde bölünme ve ayrışma aşamasına gelebilmişlerdir. Görünen o ki, bu bölünme ve kutuplaşma geri dönülemez noktalara doğru ilerlemekte-

¹ Prof. Dr. Önder Kutlu, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi.

dir.

Küresel egemen güç ABD siyasal arenasında dört yıl önce iyice ayyuka çıkan ayrışma ve kavga halen devam etmektedir. Geçen seçimde yarışan iki siyasal aktörün bu seçimde de karşı karşıya geleceğinin netleşmesiyle ayrışmanın tüm dünyaya daha fazla yayılması muhtemeldir. Küresel sistemdeki ayrışmada

bu ülke başta olmak üzere, tüm sömürgeci aktörleri yabana atmak mümkün değildir. Örneğin Türkiye ile Mısır, Suudi Arabistan ve BAE gibi ülkelerin önceki dönemde ayrışmasında ve kavgasında bu dönemde ise birleşmesinde ABD etkisi bir vakıadır.

Rusya, Fransa, Hollanda, Belçika, İsviçre, İsveç, Danimarka, İngiltere ve Al-

manya gibi ülkeler de daha iyi durumda değiller. Bu devletlerce korunup, kollanan Siyonist terör devleti İsrail'in yapıp, ettiklerinin açıklanabilir ve anlaşılabilir bir yönü bulunmamaktadır. Batıda İslam düşmanlığı ve yabancı düşmanlığı ile başlayan ayrışmanın neden olduğu yıkım ve sorunlar saklanamayacak boyutlara ulaşmıştır. Sokak gösterileri, ayırıcı müdahaleye maruz kalan birey ve grupların feryatları arş-ı alaya ulaşmıştır. Bir kısmı ekonomik kriz kaynaklı olan ayrışmanın tarihsel kökenleri olayı beslemektedir. Tarihinde ayrımcılığı siste-

matik biçimde uygulamış toplumlar en ufak bir krizde gerçek yüzlerini gösterebilmektedirler.

Küresel sorunlar, küresel bakış açısıyla, milli meseleler ise milli bir bakış açısıyla çözülebilecektir. Her ne kadar ulusal konulara küresel etki ciddi düzeyde olsa da problemin kaynağında çözülmesi için adım atmak daha akılcıdır. Uluslararası sistemin tazyiki, kışkırtması ve akılla hareket eden toplumsal gruplar bir gün o desteği bulamayacaklarını anlamak durumundadır. Afganistan'a, Irak'a, dünyanın diğer çatışma bölgelerine bakınız. Hatta 109 yıl önce birilerinin havasına gelip, yüzyıllar boyu barış içinde yaşadığı topluma olmadık zulüm ve ihaneti reva gören Ermeni komitacıların sonuna bakınız. Günümüzün küreselci güçleri bugün cesaretlendirip, ellerine silah tutuşturdukları toplumları yarın nasıl da yarı yolda bırakmaktadırlar.

Merhum Nasreddin hocamızın da vurguladığı şekilde, bir problem hangi mecrada ortaya çıkıp, arkasında hangi (f)aktör(ler) varsa öncelikle onlarla ilgilenmek gerekmektedir. Çok kültürlülük ve farklılık özünde zenginlik barındırır. 'Barika-i hakikat müsademe-i efkârdan doğar' şeklinde ifade edilen fikirlerin çatışması kuru, kısır ve sebepsiz olmamalıdır. Toplumlar özellikle temel değerlerini ve kendilerini millet yapan hususları olur, olmaz şekilde tartışmamalıdır. Bugün asıl sorun da bu, galiba? Öte yandan, bu sözün sarf edildiği bir buçuk asır öncesinin şartlarıyla günümüz şartları arasındaki benzerliğe de dikkat çekmek gerekmektedir. Osmanlı'nın son dönem şartlarına rağmen bugün yükselen bir ülkede yaşamının, en azından geriye gitmediğine inandığımız bir toplumun parçası olmanın belli sorumlulukları bulunmalıdır.

Kutuplaşmayı körükleyen en önem-

li mecra siyasiler olduğu için, olay biraz daha karmaşık hale geliyor. Oysa istikrara ve sükûnete en fazla onlar ihtiyaç duymalıdır. Benzer bir dönemi 1980 öncesinde de yaşamış, birilerinin kötü niyetli işlemlerine siyasilerin de çanak tutmasıyla toplumun geldiği yadırganacak nokta herkese ne kadar da zarar vermişti. Kaybedecek bir şeyi olmayan, marjinalleşmiş gruplar belki anlaşılabilir, fakat ciddi oy potansiyelini yakalamış kesimleri anlama imkânı bulunmuyor. Ama aynı durumun diğer ülkelerde de görülmesi olayın farklı boyutlarına işaret etmektedir. Siyasi kutuplaşmaların arkasında duran güçler esasen siyaseten yetersizliklerini, alternatif üretme konusundaki kısırlıklarını ve yerine getire-

medikleri mesuliyetlerini maskeleyerek adına taraftarlarını konsolide etme yoluna gitmektedirler.

Türkiye'de belli bir kesim Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemini suçlamakta, % 50+1 alma zorunluluğunun iki kutuplu bir sisteme sebebiyet verdiğini iddia

etmektedir. Bu görüş tek başına makul görünmüyor. Zira aynı koşul birleşmeyi de zorunlu hale getiriyor. Birbirlerine yakın görüşe sahip siyasi oluşumlar birlikte hareket etmek zoruna kalıyorlar; ittifak kurmaya itiliyorlar. Nitekim 2023 Cumhurbaşkanlığı seçiminde iki büyük ittifakın yanında bir üçüncüsü de boy göstermişti.

Türk milleti gibi sosyal kaynaşma ve birlik fikrine dayanan toplumlarda kutuplaşma, sosyal yapıya ve bünyeye batılı bireyci toplumlardan daha fazla zarar verir. Bütünleşmecî yapıların bölünmeye tahammülü olmaz. Farklılıklara dayalı ayrışma fikri batılı toplumlarda ortaya çıkmış ve gelişmiştir. O nedenle bizim coğrafyamızda fazla karşılık bulmaz. Bundan dolayı da Türkiye'de devrimci olun(a)maz. 'Türk devrimi' olarak

isimlendirilen Cumhuriyetin kuruluşu Osmanlı'nın son dönemindeki gelişmelerin tabii bir uzantısıdır. Meşrutiyet döneminde gücünü iyiden iyiye kaybeden saltanatın kaldırılmasına karşı bir tepki verilmemesini de bununla açıklamak mümkündür.

Toplumun sigortaları olduğu aşikâr olan sosyal dayanışma araç ve imkânlarına daha fazla zemin hazırlamak esasen kutuplaşmanın ve bölünmenin ilacı olabilir. Türk toplumuna nasıl bir yönetim sistemi yakışıyor ve uyuyorsa öylesi bir yapı tesis edilmelidir. Eğer toplum yukarıda belirtildiği gibi dayanışmacıysa o durumda dayanışmacı mekanizmalar karşıt düşüncüyü ve uygulamaları bertaraf edebilir. Bunun da yolu sivil yapılara daha fazla dayanmak ve güvenmekten geçer. Ne yazık ki bu yapılar darbeci zihniyetlerce birkaç kez budanmış ve gelişmesi engellenmiştir. Dolayısıyla, siyasal mekanizmadan ziyade sivil topluma ağırlık vermek daha akla yakın görünmektedir.

Türk kültürü evrensel ve üstün nitelikli unsurlar taşıdığı için küreselleşme karşısında ciddi bir mukavemet gücüne sahip olsa da içeriden ve dışarıdan kültürel saldırı ve hegemonya teşebbüslerinin tamamını kolayca savuşturmak mümkün olamamaktadır. Osmanlı ile

doruğa çıkan farklılıkları bir arada tutma yeteneğinin maalesef kısıtlandığını ve ufkumuzun daraldığını da ifade etmek gerekmektedir. Bundan dolayıdır ki toplumu bir arada tutacak tutkala su karıştırma girişimlerine karşı dikkatli olmak gerekmektedir. Bu görev öncelikle resmi kamu politikası aktörlerine düşmekteyse de gayri resmi unsurları da yabana atmamak gerekmektedir.

Toplumsal kutuplaşma, içinde bulunduğumuz geminin tabanında bir delik açılması anlamına gelir. Nispeten homojen değerlere ve güçlü geleneklere sahip bir toplum olan milletimiz yapay gündemleri bir kenara bırakmayı öğrenebilmelidir. 12 Eylül Darbesi ayrılık olarak sunulan farklılıkların ne kadar yüzeysel, ne kadar abartılmış ve ne kadar anlamsız olduğunu gösterdi. Her milli felakette aynı nakaratı tekrarlamak ve birlik, beraberliğe vurgu yapmakla üstesinden gelinecek bir sorun olmayan kutuplaşma, bilinçli politika ve uygulamalarla ortadan kaldırılabilir. Sorumluluğunu bilmeyen ya da aksatanlara hatırlatmada bulunma vazifesi topluma, özellikle de akil insanlara ve kurumlara düşmektedir. Bölmenin kolay, birleştirmenin zor olduğunu bilen kamuoyu önderi kişi ve kurumlar acilen sahaya inmelidir.